

Ed Bruinvis

Cijfers

Behoedzaam legde de hoogleraar het krijtje terug op de lessenaar en beklom het spreekgestoelte. Eenmaal op zijn troon gezeten liet hij zijn blik door de zaal gaan.

‘En nu wilt u zeker weten wat het geheim is van professor Verhagen?’

Wij knikten eensgezind.

Hij ging er eens goed voor zitten en sloeg de armen over elkaar.

‘Wel, met cijfers is het, zoals ik dat pleeg te noemen, een kwestie van beléven. Cijfers zijn niet zomaar wat, cijfers zijn iets heel bijzonders. En zij zijn dat vanuit zichzelf! Cijfers hebben, zeg ik wel eens, een ziele. Net als wij stervelingen, kennen cijfers een ontwikkeling, een groei. Net als wij beginnen ze klein, op het oog onbeduidend klein zelfs, maar geef ze de tijd en ze groeien uit tot fenomenen van onmetelijke omvang! Onmetelijk in overdrachtelijke zin uiteraard, zoals het heelal onmetelijk groot is, zo ongeveer moet u dat zien. Wij kunnen cijfers in de hand hebben, maar ze kunnen ons ook boven het hoofd groeien. We kunnen met ze spelen, zeg ik wel eens, maar o wee, als de cijfers met óns gaan spelen! Bergt u zich dan maar, dames en heren! Zijn er tot zover vragen?’ Wij wisten niet zo gauw een vraag te bedenken, maar dat hoefde ook niet. Als er aan het eind van het referaat maar een paar vragen werden gesteld die enigszins hout sneden. Dan was professor Verhagen tevreden en kon je als groep rekenen op een voldoende op het tentamen.

‘Welnu, dames en heren, die ziel van de cijfers moet men niet alleen leren kennen, men moet hem leren hékennen. Daarin schuilt het geheim. En als het eenmaal lukt om die ziel te hékennen, maar dat is een proces van járen zeg ik u maar vast, dan wordt het maken van berekeningen een avontuur! Een optelsom is dan niet meer een ordinaire op-tel-som, maar een heuse be-le-ve-nis. Berekeningen tot tien cijfers achter de komma schrikken dan niet langer af, maar worden een uitdaging, een expeditie, ja, kunnen zelfs een levensvulling worden! Kunt u mij tot zover volgen?’

Wij knikten maar weer eens.

‘Mooi, dan gaan we verder. Is het leerproces van de herkenning eenmaal doorlopen, voor zover dat ooit helemaal doorlopen kán worden natuurlijk, dan doemt meteen een levensgroot gevaar op. Want, en ik kan daar niet vaak genoeg voor waarschuwen, dames en heren, niet alle cijfers zijn even betrouwbaar en makkelijk in de omgang! Sommige zijn meegaand van aard, andere weer hebben een, hoe zal ik dat noemen, een wat weerbarstig karakter. En er bestaan zelfs cijfers die mij, professor Verhagen, nog altijd de rillingen over de rug doen lopen als ik met ze te maken krijg. Dat mag u best weten, daar schaam ik mij helemaal niet voor. Het zijn de cijfers die je als onderzoeker op een onbewaakt moment op de rug springen, die proberen met je aan de loop te gaan, die erop uit zijn om je onderuit te halen. En waar dat nu aan ligt? Het moet iets te maken hebben met hun achtergrond, het milieu waarin ze tot ontwikkeling zijn gekomen, hun mathematische komaf zo u wilt. Ja, u had een vraag?’

We keken collectief om. Het was weer Van Baalen met zijn eeuwige interrupties. We hielden onze adem in. Van Baalen kon soms van die vragen stellen waar je tenen van kromden en met het oog op het naderende tentamen konden we ons geen geïrriteerde hoogleraar permitteren.

‘U stelt dus dat een louter mathematisch begrip als een cijfer aan milieu-invloeden onderhevig kan zijn. Dat houdt dus in dat er geen scherpe grens te trekken valt tussen logica en metafysica. Met een dergelijk standpunt komt u dan toch op gespannen voet te staan met uw collega’s die een strikte onderverdeling in de wetenschap voorstaan?’

Even konden we in de collegezaal een speld horen vallen.

Professor Verhagen kwam overeind uit zijn gemakkelijke houding en nam het krijtje op dat voor hem op de lessenaar lag. Hij begon het met kleine boogjes van de ene hand naar de andere te gooien. Wij wisten nu hoe laat het was. Zou een van beide handen missen, dan zou het krijtje op de plavuizen

vallen en in talloze onbruikbare deeltjes uiteen spatten. Zeer tot ergernis van de hoogleraar die dan van zijn stoel moest komen om alle stukjes op te rapen en ze in de vuilnisbak te deponeren. Zijn irritatie zou zich daarna ongetwijfeld op ons als groep richten. Het had ons al eerder een tentamen gekost. Iemand moest snel de boel redden voor het te laat was. Ik stak een vinger op.

'Ja, u had ook een vraag?'

'Ik vroeg mij af, professor, als het cijfer een zekere gevoeligheid kent, komt het cijfer dan niet bij tal van toepassingen enorm tekort? Als je ziet hoe met cijfers gesmeten wordt tegenwoordig en hoe cijfers te pas en te onpas in de strijd worden geworpen, dan is dat toch je reinste cijfermisbruik?' De hoogleraar staakte het omhoog gooien van het krijtje en keek me getroffen aan.

'Daar zegt u iets heel bijzonders, jongeman. De cijferinbreng heden ten dage draagt inderdaad een uitgesproken opportunistisch karakter. En daarmee kómt het cijfer niet alleen tekort, wij dóen het cijfer tekort. Zeer juist opgemerkt! Cijfers zijn ons op elk gewenst moment ten dienste. Ze zijn onze dienaar, zeg ik wel eens. Maar wij herkennen die dienstverlening niet meer. Wij smijten met cijfers, zoals u zeer juist opmerkt!'

Hij legde het krijtje voorzichtig terug op de lessenaar en tuurde uit het raam. Toen knikte hij bedachtzaam en liet zich langzaam achterover zinken tegen de rugleuning van zijn stoel die onder zijn gewicht vervaarlijk kraakte.

Wij keken elkaar snel even aan en slaakten een zucht van verlichting.

Inzending Gelderse Literatuurprijs 2011